

Björnjakten är fortfarande

Anders Ekholm har granskat årets björnjakt, där sedan tidigare kända problem kan räknas upp: Tilldelningen blir alltmer omfattande för varje år med risk för björnstammens utveckling, det är tveksamt om jakten uppfyller sitt påstådda ändamål, många honor som kan ha ungar skjuts, många skadskjutningar och bomskott sker fortfarande trots en uppmuntrande skärpning och oklarheter finns i rapporteringen om påskjutna björnar.

Under höstens björnjakt sköts totalt 245 björnar utifrån en tilldelad kvot på 243. Detta är en obetydlig ökning i förhållande till förra året, då kvoten var 233, men är en avsevärd ökning i förhållande till vad den var för bara några år sedan.

Sedan millennieskiftet (år 2000) har tilldelningen ökat från 56 björnar och har till nu således mer än fyrdubblats på bara

björnen anses ytterst känslig för ett för hårt jakttryck. Det vittnar inte minst historiska data om, då man under andra hälften av 1800-talet dödade i genomsnitt 70 björnar årligen av en population som beräknats till cirka 1 700 individer. Effekterna och facit på detta känner vi ju väl till med närmast en utrotning av landets björnstam som följd.

Med kännedom om detta är det inte allt-

och säkerhet.

När det gäller angrepp på tamboskap kan konstateras att dessa är mycket få. I en rapport till rovdjursutredningen anger Viltskadecenter utifrån en nioårig statistik i genomsnitt endast 13 årliga angrepp av björn, exklusive angrepp inom rennäringen. Omräknat till individer innebär det att långt färre än en procent av landets björnstam är inbegripna

Foto: Hans Ring

tio år. Till detta skall läggas all övrig dödlighet i form av beslutad skydds jakt som på årlig basis utgör 30-40 björnar, samt annan av människan påverkad dödlighet i form av illegal jakt och trafik. Därtill kommer ökad infanticid, det vill säga inomartsdödande av ungar, samt avlägsnandet av effektiva reproducerande honor, i båda fallen ett resultat av jakten.

Denna omfattande tilldelning och förvaltningsstrategi kommer högst sannolikt att resultera i att björnstammens hittills positiva utveckling vänds till en negativ trend, då

för svårt att inse att utvecklingen kommer att bli negativ då nuvarande tilldelning är drygt trefaldig på en population som knappt är dubbelt så stor som den på 1800-talet.

I en adaptiv förvaltning borde det nu vara dags för myndigheterna att stanna upp och utvärdera de långsiktiga effekterna av hittillsvarande jakt, men från myndigheternas sida är det inte klart uttalat vad avsikten är med nuvarande förvaltningsstrategi. I Naturvårdsverkets björnjaktbeslut anges att jakten skall förhindra allvarlig skada på gröda och boskap, samt sker av hänsyn till allmän hälsa

i dessa angrepp. Mot den bakgrunden är det ytterst tveksamt om nuvarande förvaltningsstrategi med jakt på vilka björnar som helst överhuvudtaget har någon effekt på antalet tamdjursangrepp.

Vad gäller allmänheten är det väl högst tveksamt om vetskapen att viss jakt bedrivs, eller om populationen består av 2 000 eller 3 000 björnar, har någon som helst relevans för den enskilda individens oro och rädsla.

HUR HAR DÅ årets björnjakt avslöpt med tanke på skadskjutningar och så kallade bomskott

ande under all kritik

som tidigare år varit mycket omfattande? Jo, betydligt bättre vad gäller antalet björnar som bevisligen skadeskjutits, men inte återfunnits vid eftersök. I statistiken från SVA (Statens Veterinärmedicinska Anstalt) anges bara tre sådana fall för 2009, vilket är en halvering jämfört med tidigare år och betydligt färre än 2005 då 13 sådana fall inrapporterades. Detta är en mycket positiv utveckling. Jägar-kåren har genom utbildning haft intentionen att reducera detta problem.

Dessa uppgifter är dock inget mått på den totala omfattningen av antalet skadeskjutningar, som enligt forskarnas definition inbegriper ett flertal andra kriterier och som enligt deras beräkningar i värsta fall kan vara drygt 30 procent. (Se artikel av Stokke m.fl. i *Våra Rovdjur* 3/2008). I min sammanställning här har den totala omfattningen, enligt forskarnas definition över skadeskjutningsfrekvensen, ännu inte gått att få fram annat än i enstaka fall.

Vad gäller omfattningen på bomskott, det vill säga en påskjutning där länsstyrelsens besiktning bedömer att björnen inte träffats, är den fortfarande alltför hög och där har jägarkåren och länsstyrelsen mycket kvar att göra. En förfrågan till respektive länsstyrelse visar på totalt 19 bomskott, där Västernorrland och Jämtland sticker ut med sju respektive sex stycken vardera. Möjligen är detta ett resultat av att älgjakten i dessa län startar innan björnknoten är fylld och att "icke björnvana" älgjägare står för flertalet av dessa bomskott?

I Jämtland har dessutom två skjutna björnar uppvisat tidigare skottskador där en björn hade ett cirka en vecka gammalt skotthål genom kinden och en annan hade en färsk skottskada i bogen. Båda kan vara tidigare anmälda påskjutningar från samma område några dagar tidigare, där en björn var konstaterad skadad och avräknad och den andra ej avräknad (bomskott?).

Ovanstående visar med tydlighet behovet av obligatorisk björnjaktsutbildning, vilket är ett krav som SRF framfört i omgångar sedan 2006. Men även länsstyrelserna måste se allvarigare på detta problem och avräkna alla bomskott som inte med full säkerhet är just bomskott. Ett sådant förfarande skulle med säkerhet också utgöra ett god anledning att hålla inne med ett osäkert skott.

Jessika Backeryd, rovdjurshandläggare på länsstyrelsen i Jämtlands län är kritisk till hur årets björnjakt genomförts i länet: jägarna bryter mot de grundläggande instruktionerna, man skuter mot springande björnar och utan stöd. Hon tycker att det märks en skillnad när älgjakten börjar. De som är ute på björnjakt redan i augusti är generell mer

förberedda än älgjägare som sitter på pass och skuter på en björn som råkar komma inom skotthåll. Efter den kritiserade jakten för två år sedan var det många som utbildade sig men det borde ställas formella krav från centralt håll menar Backeryd. I slutändan handlar det ändå om vars och ens eget omdöme, det är skytten själv som väljer att avlossa skottet.

I Dalarna, finns enligt SVA:s statistik inte redovisad en enda påskjuten och avräknad björn sedan 2005, vilket är anmärkningsvärt trots en tilldelning på totalt 122 björnar sedan dess. Här har det under årets jakt i efterhand uppdragats en påskjutning som inte vederbörligen har rapporterats till myndigheten. Händelsen har polisanmälts, men det går inte att komma ifrån tanken att denna underlåtenhet kanske är mer utbredd än vad som hittills framkommit?

årets björnjakt har 11 honor uppvisat mjölk i spenarna.

Det går enligt SVA:s bedömningar och omfattande litteraturstudier inte att med säkerhet säga att en lakterande hona som skjutits verkligen har diande ungar, däremot kan konstaterats att hon nyligen har haft det. Dock har man inte funnit data på hur lång tid det tar för en hona att "sina" efter att ungarna separerat från henne, eller att hon förlorat ungar.

Att årsungar blir moderlösa har i media och i andra sammanhang uppfattats som att ungarna har små chanser att överleva. Björnforskarna menar dock att ungarna har goda förutsättningar att klara sig själva redan från sex-sju månaders ålder både vad gäller att skaffa mat och att gräva iden på egen hand. Såvitt jag känner till, bygger man denna uppfattning på ett litet underlag av endast fem

Björnjakten i Sverige 2009

Län	Tilldelning	Dödade	Påskjutningar*	Påskj. Avräknade enligt SVA	Bomskott**	Lakterande honor***	Anmärkning
Norrbottnen	55	55	1	0	1	1	1)
Västerbotten	24	25	3	0	3	1	
Jämtland	70	71	10	2	6	4	2)
Västernorrland	22	21	7	0	7	0	
Gävleborg	35	37	3	1	1	3	
Dalarna	35	35	1	0	(1?)	2	3)
Värmland	2	1	0	0	0		
Summa	243	245	25	3	19	11	

* Påskjutna björnar utöver antalet dödade björnar. Avser påskjutningar och skadeskjutningar enligt björnforskarnas definition, samt länsstyrelsens bedömning av bomskott.

** Antal rapporterade bomskott av antalet påskjutningar.

*** Antal lakterande honor av de dödade björnarna.

1) En hona sköts som visade sig ha en fjolårsunge.

2) En hona skjuten där två ungar upptäcktes i träd och senare försvann från platsen. Ärendet ligger hos åklagaren. Två björnar uppvisade tidigare färsk skottskador, vilka ingår i kolumnen för påskjutningar.

3) Påskjutning ej vederbörligt rapporterad och polisanmäld. Två lakterande honor skjutna efter drevjakt med plotthundar.

Tabellen visar resultatet av årets björnjakt med uppgifter om tilldelning, antal skjutna, påskjutningar inklusive s.k. bomskott och antal skjutna lakterande honor.

Antalet skjutna björnhonor under årets jakt var 93 stycken, vilket motsvarar 38 procent av det totala antalet skjutna björnar och är något lägre än för åren 2003 - 2007 då i genomsnitt 43 procent björnhonor sköts. Gävleborg sticker dock ut i år med 64 procent, vilket också var fallet 2007 då 71 procent honor sköts i länet.

SVA har sedan några år studerat spenar från skjutna björnhonor i avsikt att undersöka hur många lakterande honor (honor med mjölk i spenarna) med ungar som skjuts. Omfattningen från årets kontroll är inte känd, men resultatet från 2005-2006 visar att 18-20 procent hade mjölk i spenarna vid skottillfället. Även vid länsstyrelsernas besiktning skall detta kontrolleras och vid

moderlösa årsungar, varav fyra uppnådde vuxen ålder (Jon Swenson m.fl. 1998). Mot bakgrund av det resultatet kan den stora omfattningen av bortskjutna, lakterande honor möjligen uppfattas som ett mindre problem, men samtidigt måste man dock ställa sig frågan varför björnungar stannar under moderns vård i upp till två år och ibland längre? Detta faktum borde rimligen betyda att den tiden utgör en viktig lärande- och erfarenhetsmässig grund för en unge inför livet när den väl separerar från modern.

ANDERS EKHOLM

Källor: Aktuella länsstyrelser genom brev, SVAs björnjaktstatistik, SVA Arne Söderberg genom brev, S. Stokke mfl Våra Rovdjur nr 3/2008, Jon E. Swenson mfl Acta Theriologica 43, 1998.